

ANTREPRENORIATUL - FACTOR DECISIV ÎN DEZVOLTAREA SOCIO-ECONOMICĂ REGIONALĂ

Liubovi PRODAN-ȘESTACOVA, doctorandă

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: Este unanim recunoscut, în special de analiștii economici, faptul că antreprenoriatul este generator de prosperitate în societate, fiind un element determinant pentru creșterea economică și crearea locurilor de muncă. În aceste condiții, susținerea antreprenoriatului a devenit o soluție prioritară pentru ieșirea din criză. Această „rețetă” este valabilă și pentru strategiile de dezvoltare regională, care sub aspect socio-economic trebuie să urmărească impulsivitatea și diversificarea activităților economice ce vor conduce la o îmbunătățire a calității vieții populației la nivel local, regional și, prin urmare, național.

Cuvinte-cheie: regionalizare, dezvoltare regională, promovarea antreprenoriatului, creșterea calității vieții

După cel de-al doilea război mondial, în Europa apare fenomenul de regionalizare, fiind conceput ca un proces de promovare a unui anumit teritoriu, a unei regiuni dintr-un stat, în principal dintr-o perspectivă socio-economică, dar având și valențe culturale și politice. În general, regionalizarea apare ca un proces orientat spre crearea condițiilor de realizare a potențialului unei regiuni, având ca scop atenuarea decalajelor (disparităților) în dezvoltarea acestora. În Europa postbelică uniformizarea nivelului de dezvoltare economică a regiunilor unui stat răspundea nu doar obiectivului eficienței economice, ci și imperativului de coeziune socială. Anume acest imperativ a stimulat punerea pe rol a unor politici de dezvoltare regională, care aveau ca scop valorificarea potențialului diferit a regiunilor în statele europene [1; p.23].

În Republica Moldova, datorită vectorului european, în anul 2006 a fost adoptată Legea nr. 438-XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională. Acest prim pas a dus după sine la elaborarea și aprobarea Strategiilor Naționale de Dezvoltare Regională (2010-2012, 2013-2015), instituirea Agențiilor de Dezvoltare Regională, formarea Consiliilor Regionale de Dezvoltare, adică la crearea unui cadru propice dezvoltării regionale în Moldova. Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) reprezintă principalul document de politică publică care definește instrumentele și mecanismele de realizare a obiectivelor strategice în domeniul dezvoltării regionale.

Reieșind din scopul principal al reformei economice și sociale în Republica Moldova, care constă în crearea precondițiilor pentru funcționarea eficientă a economiei, ridicarea bunăstării și nivelului de trai al populației, politica dezvoltării regionale, promovată și implementată de autoritățile publice, poartă un caracter stimulator și este orientată spre crearea unui mediu favorabil pentru dezvoltare. În aceste condiții, ca obiectivul general al SNDR 2013-2015 este declarată dezvoltarea echilibrată și durabilă în toate regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova.

Realizarea obiectivului dat presupune necesitatea realizării pe etape a obiectivelor specifice pe termen scurt și mediu:

1. perfecționarea cadrului legal și normativ în domeniul dezvoltării regionale;
2. susținerea dezvoltării durabile a regiunilor și asigurarea unui sistem urban policentric;
3. consolidarea capacităților instituțiilor de dezvoltare regională în regiunile țării;
4. diminuarea disparităților locale, inter - și intra-regionale;
5. elaborarea și promovarea planificării integrate și participatorii în procesul de dezvoltare regională.

Se presupune, că implementarea obiectivelor va contribui la ameliorarea situației în următoarele domenii prioritare: dezvoltarea urbană echilibrată, apă și canalizare, deșeuri menajere solide, infrastructura drumurilor, businessul mic și mijlociu, atractivitatea turistică, eficiență energetică [2].

În acest articol autorul vrea să se axeze doar pe segmentul antreprenoriatului (businessul mic și mijlociu reprezentând o parte componentă a acestuia), deoarece acesta poate asociat direct sau indirect și altor domenii prioritare nominalizate mai sus, de exemplu, antreprenoriatul în domeniul turismului, întreprinderi de prestare a serviciilor de evacuare, stocare și prelucrare a deșeurilor, întreprinderi de aprovizionare a localităților cu apă, întreprinderi ce utilizează surse alternative de energie, etc. Deci, în baza acestor exemple, este ușor de înțeles care este locul și rolul antreprenoriatului în domeniile prioritare ale dezvoltării regionale, și dimpotrivă, este greu de imaginat existența și/sau dezvoltarea acestora fără activitatea antreprenorială.

Majoritatea teoriilor economice a tuturor timpurilor cad de accord în privința importanței activității antreprenoriale în *dezvoltarea socio-economică* a societății. Subliniem dezvoltarea socio-economică, deoarece antreprenoriatul nu se referă doar la economicul, ci are și anumite funcții sociale. Antreprenoriatul reprezintă un factor cheie pentru creștere economică, inovare, ocupare a forței de muncă și integrare socială. În condițiile actuale de criză socio-economică de “acțiune prolongată”, care afectează, practic, toate continentele, un sector antreprenorial viabil ar fi soluția anticriză № 1. În acest context, mai ales în situația Republicii Moldova (țării cu dezvoltare umană medie conform clasificării Organizației Națiunilor Unite), o atenție deosebită trebuie acordată susținerii și promovării activității antreprenoriale, cu accent sporit pe sectorul întreprinderilor mici și mijlocii (ÎMM). Flexibilitatea și adaptabilitatea sectorului IMM sunt trăsături esențiale pentru depășirea perioadelor de criză economică, fiind extrem de relevante pentru perioada actuală.

În Republica Moldova ÎMM-urile constituie 97,5% din numărul total de întreprinderi. Se pare impunător, dar, raportat la populație avem densitate de circa 14 ÎMM-uri la 1000 de locuitori la nivel de țară (calculat de autor, conform www.statistica.md). Pentru comparație, media europeană este de 42 de IMM-uri/1000 de locuitori [3, p.5]. În anul 2012 ponderea veniturilor din vânzări a ÎMM a constituit 34,5% din totalul pe republică. Puțin mai bine față de situația cu vânzările ÎMM stau la capitolul locuri de muncă: în anul 2012 aceste întreprinderi au asigurat cu locuri de muncă circa 300, 2 mii persoane, ceea ce constituie 57,7 % din totalul pe țară [4]. Ca urmare, IMM-urile nu reușesc să contribuie semnificativ la PIB-ul și la creșterea economică a țării, datorită atât unui număr insuficient de firme, cât și lipsei unui cadru favorabil înființării și creșterii acestora.

Climatul de afaceri în Republica Moldova este subiectul nenumăratelor discuții științifice, politice, la nivelul reprezentanților agenților economici, la nivelul societății civile, precum și obiectul unor studii de profil realizate de experți în domeniu (atât autohtoni, cât și cei străini). Climatul de afaceri actual este caracterizat prin costuri financiare și de timp nejustificate, care depășesc esențial nivelul celor din țările dezvoltate și a unor țări din regiune. Astfel de mediu influențează direct creșterea economică a țării (în sens negativ) și demotivează concurența loială orientată pe productivitate și inovații.

Republica Moldova în clasamentul internațional “Doing business” elaborat de Banca Mondială, în 2013, s-a poziționat pe locul 83 din 185 de țări, fiind devansată de țările din regiune (de ex., România – locul 72; Bulgaria – locul 66) și de unele țări din CSI (Azerbaidjan – locul 67; Belarus – locul 58; Armenia – locul 32; Georgia – locul 9) [5].

Conform clasamentului Fundației Heritage privind indicele libertății economice (Index of Economic Freedom), scorul Republicii Moldova privind libertatea economică în anul 2013 este de 55.5 (0 – cel mai puțin liberă, 100 - cea mai liberă), fiind în creștere cu 1.1 puncte în comparație cu anul precedent. Astfel economia Moldovei se plasează pe locul 115 în clasamentul anului 2013. Totodată, rating-ul regional al Moldovei este unul slab, și anume, locul 39 din 43 de țări ale regiunii europene [6].

În cadrul clasamentului competitivității globale (Global Competitiveness Index), elaborat de Forumul Economic Mondial (World Economic Forum) pe anii 2013-2014, Republica Moldova s-a poziționat pe locul 89 din 148 de țări, la fel fiind devansată de majoritatea țărilor din regiune și CSI. Conform aceluiași raport, întreprinzătorii au evidențiat un șir de principalele probleme care creează bariere pentru înființarea și dezvoltarea afacerii, precum: instabilitatea politică, accesul limitat la finanțare coruptă; ineficiența administrației publice și instabilitatea Guvernului [7].

După cum se observă, majoritatea problemelor, cu excepția accesului limitat de finanțare, direct se reduc la o problemă generală – calitatea guvernării.

Un grup de cercetători ai Băncii Mondiale (Kaufmann D., Kraay A., Mastruzzi M.) a elaborat *un set de indicatori pentru evaluarea calității actului de guvernare* și monitorizează dinamica acestor indicatori începând cu 1996. Acești indicatori cuprind 6 dimensiuni majore ale guvernării:

1. respectul față de libertățile și drepturile politice și civice de bază;
2. asigurarea stabilității politice și evitarea conflictelor violente;
3. guvernarea eficientă exprimată printr-o birocrație competentă și servicii publice calitative;
4. asigurarea unui mediu de afaceri favorabil;
5. edificarea unui stat de drept funcțional;
6. lupta împotriva corupției [8].

Republica Moldova timp de ultimii 10 ani, prin prisma acestor 6 dimensiuni, demonstrează o creștere a indicatorilor, cu excepția ultimului – lupta împotriva corupției [9].

Deci, dimensiunea asigurării unui mediu de afaceri favorabil este permanent în vizorul autorităților publice care au competențe în acest domeniu. Astfel, Strategia “Moldova 2020”, care este focalizată pe 7 priorități, în segmentul mediului antreprenorial prevede ameliorarea climatului de afaceri, promovarea politicii concurențiale, optimizarea cadrului de reglementare și aplicarea tehnologiilor informaționale în

serviciile publice destinate mediului de afaceri și cetățenilor. Factorii de guvernare propun să îmbunătățească mediul de afaceri, astfel încât riscurile și costurile asociate fiecărei etape ale ciclului de viață a afacerii să fie mai mici decât în țările din regiune către anul 2020, cu impact exprimat în creșterea investițiilor interne și străine, majorarea numărului de întreprinderi fiabile, capabile să creeze locuri de muncă atractive, să asigure productivitate înaltă și producție competitivă orientată la export, efect susținut prin avansarea Republicii Moldova în clasamentele internaționale, precum „Doing Business”, Index of Economic Freedom (Indicele libertății economice) și Indicele Competitivității Globale, depășind nivelul mediu din regiune [10].

Toate acestea nu pot fi atinse fără implicarea statului în economie, dar reglementarea urmează să fie una inteligentă (Smart Regulation). Acest concept presupune că elaborarea și implementarea reglementărilor trebuie să aducă beneficii maxime populației și mediului de afaceri în modul cel mai eficient. Unul din principiile reglementării inteligente, recomandat de Comisia Europeană, este principiul „*think small first*” („*Gândeți mai întâi la scară mică*”), adică legislația trebuie să ia în considerație interesele IMM-urilor la cele mai timpurii etape de elaborare a politicilor publice în scopul obținerii în final a unor reglementări „prietenoase” mediului de afaceri [11].

La baza sistemelor de reglementare din Europa stă *modelul economiei sociale*. Acesta promovează activitatea economică orientată pe profit, concomitent cu responsabilitatea socială și de mediu. Fiind identificat și promovat, la începutul anilor 2000, modelul social european a devenit proiectul oficial al Uniunii Europene, reiterat în Agenda Lisabona ca soluție pentru dezvoltarea și creșterea ocupării în Europa. Obiectivele strategice privind dezvoltarea economiei europene, astfel încât să devină cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere, au fost preluate și de Strategia UE 2020 pentru creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii sociale [3, p.9].

Deci, atunci când este vorba de antreprenoriat, diferiți actori au așteptările sale:

- a. proprietarii și acționarii afacerilor urmăresc obținerea profitului;
- b. Guvernul urmărește achitarea taxelor, impozitelor și a contribuțiilor sociale;
- c. cetățenii de rând (societatea) sunt cointeresați în crearea locurilor de muncă.

Performanța antreprenorială produce impact asupra economiei și societății în întregime (crează locuri de muncă, contribuie la bugetul de stat, reduce sărăcia), dar la rândul său această performanță este determinată de o serie de factori, precum deja menționate, cadrul de reglementare, conjunctura pieții și accesul la finanțare, dar și de abilitățile și cultura antreprenorială. Logica acestui proces este reflectată în figura 1.

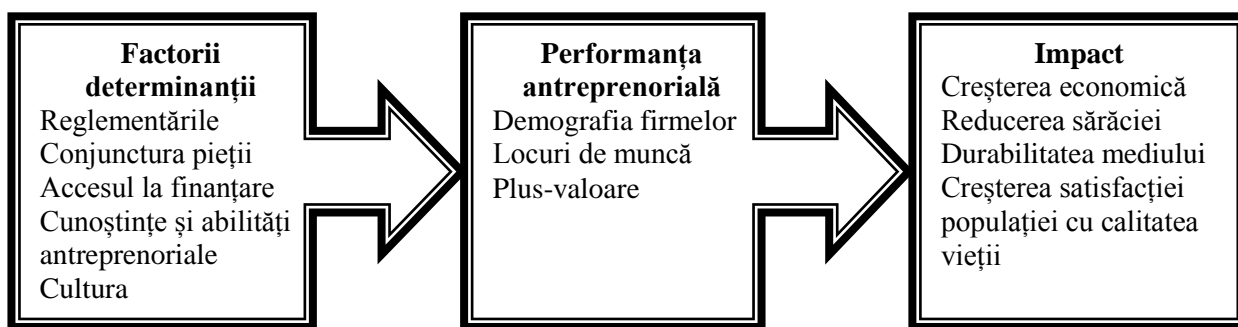

Fig. 1. Factorii determinanți și impactul performanței antreprenoriale

Deci, pentru a obține impact major, pozitiv la nivelul macroeconomic, factorii de guvernare trebuie să nu-și limiteze sfera de interes în exclusivitate pe profitul economic adus de business, care ajută la formarea bugetului de stat, dar trebuie să fie cointerestat și de impactul social și de mediu al activității antreprenoriale. Totodată, previziunea (prognozarea) acestui impact trebuie să fie realizată încă la etapa de elaborare și planificare a politicilor publice în domeniul respectiv, deoarece factorii determinanți au influență directă asupra performanței antreprenoriale, iar acesta la rândul său – asupra bunăstării sociale.

Pe planul dezvoltării regionale, toate cele relatate mai sus sunt valabile, dar la acestea se adaugă specificul regiunilor. Totodată, pe acest segment are loc o interferență între politicile de susținere a antreprenoriatului la general, precum și a IMM-urilor în special, și între politica de dezvoltare regională.

Modalități de susținere de către stat a activității antreprenoriale diferă de la un stat la altul și de la o perioadă de dezvoltare la alta, dar dintre cele mai frecvente sunt acordarea facilităților fiscale, subvenționarea, acordarea finanțării în condiții favorabile de către băncile comerciale (având garanțiile din partea statului), inițierea programelor inovatoare, etc. [12, p.24]

Intervenția în sectorul afacerilor a politicii de dezvoltare regională, la rândul său, are ca scop fortificarea capacităților localităților cu potențial de creștere și dezvoltarea infrastructurii de afaceri. Pentru a fortifica capacitățile de dezvoltare în sectorul privat Strategia Națională de Dezvoltare Regională pe anii 2013-2015 își propune desfășurarea mai multor activități, precum:

- sprijin pentru calificarea și recalificarea profesională a populației ocupate din regiune;
- stimularea întreprinderilor mici și mijlocii prin dezvoltarea serviciilor de informare și consultare și susținerea creării incubatoarelor tehnologice, centrelor de inovații tehnologice și aplicării tehnologiilor inovative;
- creșterea atractivității regionale ca locație pentru investiții prin crearea infrastructurii de afaceri, conectarea la utilități publice și căi de acces a parcurilor industriale, zonelor economice libere și zonelor industriale din regiune;
- promovarea principiilor de eficiență energetică în sectoarele economice în scopul optimizării cheltuielilor de producere.

De asemenea, activitățile menționate reprezintă și domeniile în care pot fi înaintate propunerile de proiecte pentru finanțare, dezvoltarea sectorului privat fiind una din cele trei priorități ale politicii de dezvoltare regională. Rezultatul scontat este susținerea întreprinderilor mici și mijlocii, contribuind la integrarea producerii mărfurilor și serviciilor pe teritoriul țării în sisteme clusterizate, crearea locurilor de muncă și sporirea ratei de ocupare [2].

Interferența creată între politica de susținere a antreprenoriatului la nivel național și cea de dezvoltare regională oferă posibilitatea valorificării avantajelor competitive ale regiunilor și localităților. Această interferență creează atât cadrul general al „regulilor de joc” în afaceri, cât și permite identificarea problemelor și găsirea soluțiilor relevante specificului regiunilor. Totodată, abordarea față de susținerea antreprenoriatului în aspectul dezvoltării regionale trebuie să fie una integrată. Rezultă de aici necesitatea susținerii antreprenoriatului în contextul unui “ecosistem” ai cărui subsisteme de bază sunt: cadrul de reglementare prietenos mediului de afaceri, un acces la finanțare orientat pe competitivitate și educarea unei culturi antreprenoriale la toate nivelele prin crearea și desiminarea cunoștințelor. Numai astfel de „intrări” (input) în sistem vor asigura performanța antreprenorială dorită, ceea ce la rândul său va produce impactul pozitiv sub formă de ocuparea forței de muncă, reducerea sărăciei, valorificarea avantajelor competitive, durabilitatea mediului, creșterea satisfacției populației cu calitatea vieții pornind de la nivel local, regional, și prin urmare, național.

Bibliografie

1. Cușmir M., Macovețchi C. *Cu privire la obiectivele regionalizării în Uniunea Europeană*. Revista Administrarea publică, nr.3 (79)/2013. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2013. pp.23-32
2. *Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru anii 2013-2015*, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.685 din 04.09.2013.
3. Barta P. (coord.) *Promovarea antreprenoriatului ca factor cheie pentru dezvoltarea economică*. Fundația Post-Privatizare. Octombrie 2012. 66 p. www.postprivatizare.ro
4. www.statistica.md
5. *Doing Business Report 2013*. <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf>, accesat pe 08.11.2013
6. *Index of Economic Freedom 2013*. http://www.heritage.org/index/pdf/2013/book/index_2013.pdf accesat pe 08.11.2013
7. *Global Competitiveness Index 2013-2014*, World Economic Forum, http://www3.weforum.org/docs/GCR2013-14/GCR_Rankings_2013-14.pdf accesat pe 08.11.2013
8. Kaufmann D.; Kraay A.; Mastruzzi M. *Governance Matters IV: New Data, New Challenges*. The World Bank, May 2005.
9. <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#reports>, accesat pe 15.11.2013
10. *Moldova 2020*. Strategia Națională de Dezvoltare a Republicii Moldova pe anii 2012-2020 aprobată prin Legea Nr. 166 din 11.07.2012, Monitorul Oficial Nr. 245-247 din 30.11.2012.
11. http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/think-small-first/index_en.htm accesat pe 15.11.2013
12. Bugaian L., Catanoi V., Cotelnic A. *Antreprenoriat: inițierea afacerii*. Chișinău: Ed. „Elena-V.I.” SRL, 2010, 344 p.